

Received	Reviewed	Published	Doi Number
28.09.2020	18.11.2020	30.03.2021	10.29228/ijlet.46635

The First Pace Towards Interpreting: SÖBES

Gülfidan AYTAŞ¹ & Şaban KÖKTÜRK²

ABSTRACT

The aim of this research is to develop an exam so that interpreter candidates can be identified. For this purpose, first of all, learning outcomes were determined and questions were prepared at the preparatory classes and 2nd and 4th grade levels. The number of questions is organized by applying expert opinions. In the 2015-2016 academic year, it was applied to a group of 45 students. The validity and reliability of the exam were examined. A table of specifications has been prepared for the scope of the exam. The item discrimination and difficulty indexes of the questions were calculated and the results of the t test were looked at. The data obtained in the research were analyzed by applying statistical tests and analyses through the IBM SPSS 21 package program. And the analyzed data were evaluated and reported according to the scientific needs of these statistical tests and analyses. Mann-Whitney U Test for measurement of the meaning of the difference between the median of two groups; The Wilcoxon Signed Rank Test was used to measure the difference in the difference between medians obtained in two different periods belonging to a group. Statistical data show that the recommended examination is effective in bringing out the skills of a interpreter.

Key Words: Interpreter, talent, cognitive science, exam development

Sözlü Çevirmenliğe İlk Adım: SÖBES

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, sözlü çevirmen adaylarının belirlenebilmesi için bir sınav geliştirmektir. Bu amaçla ilk olarak kazanımlar belirlenmiş ve kazanımlara uygun hazırlık, lisans 2. ve 4. sınıf seviyelerinde sorular hazırlanmıştır. Uzman görüşlerine başvurularak soru sayıları düzenlenmiştir. 2015-2016 öğretim yılında 45 kişilik öğrenci grubuna uygulanmıştır. Sınavın geçerliği ve güvenilirliği incelenmiştir. Sınavın kapsam geçerliği için belirtke tablosu hazırlanmıştır. Soruların madde ayırt edicilik ve güçlük indeksleri hesaplanmış ve t testi sonuçlarına bakılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler IBM SPSS 21 paket programı aracılığıyla istatistiksel test ve analizler uygulanarak çözümlenmiştir. Ve çözümlenen veriler söz konusu istatistiksel test ve analizlerin bilimsel gereklilikleri doğrultusunda değerlendirilerek raporlanmıştır. İki grup ortancası arasındaki farklılığın anlamlılığının ölçümü için Mann-Whitney U Testi; Bir gruba ait iki farklı dönemde elde edilmiş ortancalar arasındaki farklılığın anlamlılığının ölçümü için Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi kullanılmıştır. İstatistiksel veriler, önerilen sınavın sözlü çevirmen yetilerinin ortaya çıkartılmasında etkili olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: sözlü çevirmen, yetenek, bilişbilim, sınav geliştirme.

¹ Öğr. Gr. Dr., Sakarya Üniversitesi, gulfidan@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1566-1592.

² Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, skokturk@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2575-0137.

Giriş

Bilişsel sinirbilim açısından bakıldığında, öğrenme sinirsel bağlantıların (sinapsların) oluşumunu ve güçlenmesini içerir. Bu sürece sağlamlaştırma denir. Deneyimlerin tekrarı bağlantıları güçlendirir; sinirlerin ateşlenmesini ve bilgi aktarımını hızlandırır. Sağlamlaştırmayı geliştiren diğer etmenler düzenleme, tekrarlama, detaylandırma ve öğrenme sürecine duygusal katılımdır (Schunk, 2009: 48). Öğrenme ve üretimin bir arada gerçekleştiği bir süreç olarak sözlü çevirinin, kodlama, hatırlama, hafızada tutma, geri çağırma ve üretim gibi bilişsel aşamaların bazen konuşma anında bazen de konuşmadan hemen sonra gerçekleşmesi gereken çok basit görülemeyecek düzeyde bir özelliği vardır. Bu nedenle sözlü çeviri esnasında sadece var olan sinirsel yapılar eski bilgileri geri çağırılmaz aynı zamanda yeni bilgileri elde ederken sinir ağlarının bağlantıları daha hızlı bir şekilde gerçekleşebilir. Bu durum çevirmenin tercüme etkinliğine çokça maruz kalmasıyla ve bu süreci deneyimlemesiyle oluşmaktadır.

Bilişsel giriş davranışları üzerinde yapılan araştırmalarda bir başarı ölçüsü, bunu izleyen bir öğrenme süresi ve sonunda bir başarı ölçüsü daha elde edilerek inceleme yapılmıştır. Örneğin, Bracht ve Hopkins (1972), bir araştırma ile on ikinci sınıf başarısının daha önceki sınıflardaki başarıdan yordayabilmesinin mümkün olduğu sonucuna ulaşmıştır. İkinci sınıf başarısı ile on ikinci sınıf başarısı arasında $r=0.60$, altıncı sınıf başarısı ile on ikinci sınıf başarısı arasında $r=0.78$ ve dokuzuncu sınıf başarısı ile on ikinci sınıf başarısı arasında $r=0.90$ korelasyon olduğu bulunmuştur (Akt: Bloom, 1995: 22). Standart başarı testi bataryaları gibi genel başarıyı ölçen araçlarla elde edilen sonuçlara dayalı olmakla birlikte yine de bu durum, herhangi belli bir yıl ya da dönemdeki başarının, bir önceki yılın ya da dönemin başarısından önemli derecede etkilenmekte olduğunu kanıtlamaktadır. Bloom'un bu yorumu; çalışmada son test ile elde edilen öğrencilerin yabancı dil başarı düzeylerinin, dönem başında test edilen, yabancı dil bilişsel hazırbulunuşlukları ile anlamlı ilişkili olduğu bulgusunu destekler niteliktedir (Ünal ve Özdemir, 2008: 20) Yani bilişsel hazırbulunuşluk öğrenme için bir zemin oluştururken aynı zamanda öğrenmenin geliştirilmesinde de gereklidir. Sözlü çeviri yeteneği açısından düşünersek sözlü çeviriye hem bilişsel hem de psikolojik açıdan kendini hazır hissedilen bir çevirmen adayının bu alanda yapılan yetenek sınavlarında başarılı olduğu görülebilir. Böylece öğrenci bu sınavlardan aldığı başarıyla kapasitesini fark edebilir, özgüvenini güçlendirir ve bu durum, bilişsel açıdan sözlü çeviri sürecine onu daha çok motive edebilir.

Doğan'ın (2009: 82) değindiği Bloom'un bir alıntıda anılan araştırmasının sonucuna göre öğrenci, çeviri eğitimi sürecine toplamı %75'i bulan bilişsel ve duyuşsal bir hazırbulunuşluk düzeyi ile başlamaktadır. Bu demektir ki, iyi bir çevirmen olmak üzere bir çeviri bölümü öğrencisine verilebilecek eğitim sadece %25 oranındadır; ya da çeviri bölümüne gelen bir öğrenciye verilebilecek mesleki eğitim söz konusu olduğunda iyi bir çevirmenin donanımının ancak %25'i çeviri bölümlerinde karşılanabilecektir. Bu bilgiler ışığında, öğrencinin eğitimden yararlanabilme oranının %100 olmayacağını ve çevirmen yetiştirmede çeviri bölümlerinin etkisinin ne kadar az olduğunu kuşkusuz daha baştan kabul etmek gerekir. Bu veriler çeviri bölümlerine alınan öğrencilerin girdikleri üniversite sınavında bilişsel, duyuşsal vb. giriş davranışlarının göz önünde bulundurulmadığı gerçeğini göstermekle kalmaz, şimdikinden daha farklı ölçme ve değerlendirme gereken sınavlardan geçirilmeleri gerekliliğini de düşündürür (Göktaş, 2014: 50). Öğrencilerin genel geçer sınavların dışında değerlendirilmesi, özellikle ayırt edici niteliklerinin ortaya çıkarılması amaçlanmalıdır. SÖBES ile hedeflenen şeylerden biri de özel ve diğerlerinden farklı olan bireyleri tespit edip onları bu alanda yetiştirmektir. Sözlü çeviri yapacak

bireyler hem bellek gücü hem de dilsel zenginlik açısından diğerlerinden öndedir. Bu nedenle bu tercüman adaylarının tespiti sözlü çeviri becerisini ortaya çıkaracağı düşünülen becerilerin saptanmasıyla mümkün olabilir. Kısacası var olan bir yeteneğin tespiti SÖBES ile yapılabilir.

SÖBES uygulaması, öğrencilerde var olduğu düşünülen sözlü çevirmen yetilerinin tespitine, uygun görülen öğrencilerin sözlü çeviri derslerine yönlendirilebilmesine ve sözlü çevirmenlik mesleğini yapabilecek öğrencilerin meslek seçimine karar verebilmesine yardımcı olmayı hedeflemektedir. Bu amaçla, öğrenciler arasında deney ve kontrol grupları oluşturulmuş, hazırlık, 2. ve 4. Sınıf öğrencilerine seviyelerine uygun hazırlanmış olan SÖBES sınavı yapılmıştır. Sınavın sonuçları “Rubrik Ölçeği” ile 100 üzerinden puanlanmıştır. Deney ve kontrol gruplarına ön test ve son test uygulanmış, gruplar içi ve gruplar arasında sözlü çeviri yetilerinde herhangi bir fark var mı? sorusuna yanıt aranmış ya da var olan farklar karşılaştırılmıştır. SÖBES için “Avrupa Ortak Referans Çerçevesi Dil Betimleyicileri” incelenerek “Belirtke Tablosu” oluşturulmuştur. Bu tablo öğrencilerin hangi özelliklerinin ölçüleceğine dair fikir vermektedir. Bu tablodan hareketle bir “Dereceli Puanlama Anahtarı “Rubrik Ölçeği” oluşturulmuş, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sonucunda gruplar arasında istatistiki veriler elde edilerek yorumlanmıştır.

1. Söbes Nedir? Niçin Gereksinim Vardır?

SÖBES: “Sözlü Çevirmen Adayı Belirleme Sınavı” olarak bu çalışmada adlandırılan bu sınav, Yabancı Dil Hazırlık sınıfı öğrencilerinin sözlü çeviri derslerine olan hazırbulunmuşluklarını, 2. sınıf lisans öğrencilerinin sözlü çeviri derslerine olan yatkınlıklarını ve son olarak da 4. sınıf lisans öğrencilerinin sözlü çevirmenlik mesleğine bilişsel ve psikolojik olarak uygun olup olmadıklarını analiz etmeye yardımcı olabilecek bir sınav önerisi niteliğindedir. Bu sınav, öğrenci gruplarına göre farklı soru türlerinde ve zorluk derecelerine göre uyarlanmıştır.

SÖBES, andaş ve ardıl çeviri becerilerini ölçen iki ana bileşenden ve alt bileşenlerden oluşmaktadır. SÖBES için Diller İçin Avrupa Ortak Referans Çerçevesinde B1 Dil düzeyi için belirlenen betimleyiciler incelenmiş ve iki alan uzmanı ile eğitim programları alanında uzman bir öğretim üyesinin görüşü alınarak Avrupa Konseyi tarafından B1 dil seviyeleri için sınav ölçeği hazırlama ölçütlerine göre bu sınav düzenlenmiştir.

Tablo 1. Avrupa Referans Çerçevesi Ortak Yetenek Düzeyleri – Bütüncül Basamak (MEB)

	A1	A2	B1	
A N L A M A K	Dinlemek	Eğer karşımdaki kişiler yavaş yavaş ve anlaşılır biçimde konuşuyorsa, kendimle, ailemle ve somut ve yakın çevrem konusundaki kolay sözcükleri ve çok bilinen deyişleri anlayabilirim.	Beni yakından ilgilendiren konulara ilişkin (söz gelimi kendim, ailem, alışveriş, yakın çevre, iş) anlatımları ve sıklığı son derece yüksek bir söz dağarcığını anlayabilirim. Gazete ilanlarının yalın ve basit iletilerin temel anlamını kavrayabilirim.	Açık ve uygun bir dil kullanıldığında ve iş, okul, eğlence, vb. gibi bildik konular söz konusuysa, temel öğeleri anlayabilirim. Göreceli olarak yavaş ve tane tane konuşulması durumunda güncel olaylar ve kişisel veya mesleki olarak ilgimi çeken birçok radyo ve televizyon yayınının özünü anlayabilirim.
	Okumak	Bildik isimleri, sözcükleri ve çok basit, söz gelimi ilanlarda, afişlerde ya da kataloglarda yer alan cümleleri anlayabilirim.	Kısa ve çok yalın metinleri okuyabilirim. Reklam, prospektüs, menü ve tarife gibi gündelik belgelerde öngörülen özel bir bilgiyi bulabilir kısa ve yalın kişisel mektupları anlayabilirim.	Temelde gündelik ya da mesleğime ilişkin bir dilde kaleme alınmış metinleri anlayabilirim. Olaylara ilişkin betimlemeleri, duyguların betimini ve kişisel mektuplarda yer alan dilekleri anlayabilirim.
	Bir konuşmaya katılmak	Karşımdaki konuşucunun cümlelerini daha yavaşça yinelemeyi veya yeniden oluşturmayı ve söylemeye çalıştığım şeyi düzeltmeyi kabul etmesi koşuluyla basit bir iletişim kurabilirim. Basit sorular, bildik konular ya da dolaysız bir gereksinim duyduğum şeyler üzerine sorular sorabilir ve bu türden soruları yanıtlayabilirim.	Bildik konu ve etkinlikler- de yalın ve dolaysız bilgi alışverişinden başka bir şey gerektirmeyen basit ve alışılâgelen, etkinlikler sırasında iletişim kurabilirim. Genel olarak bir konuşmayı yeterince anlamam da çok kısa iletişim alışverişinde bulunabilirim.	Konuştuğum yabancı dilin kullanıldığı bölgeye yaptığım bir yolculuk sırasında karşılaşılabilecek durumların birçoğuyla başa çıkabilirim. Bir hazırlık yapmaksızın, bildik ya da kişisel ilgi alanıma giren veya gündelik yaşama ilişkin (örneğin aile, boş zaman etkinlikleri, iş, seyahat ve güncel olaylar) bir konuşmaya katılabilirim.

Hazırlık Sınıfları, 2. ve 4. sınıflara uygulanabilmesi amacıyla oluşturulmuştur. Böyle bir ayırımın yapılmasının sebebi sözlü çeviride edinilmesi gereken ilk yeti olarak dinlemenin hazırlık sınıflarında başlamasıdır. Daha sonraki dönemlerde öğrenciler müfredatta var olan dersler kapsamında 2. sınıfa gelene kadar sözlü ve yazılı çeviri alanında ortak dersler görmektedirler. 2. sınıfa geldiklerinde ise becerilerini ön plana çıkaracak sözlü çeviri derslerine müfredatta yer verilmeye başlanır. Bu sebeple 2. sınıf öğrencilerinin sözlü çeviri derslerine eğilimleri ölçülmek istenmiştir. Bunun dışında 4. sınıfın sonuna kadar alınan eğitime göre öğrenci grupları yetileri doğrultusunda sözlü ve yazılı çeviri alanlarından yatkın oldukları alanda daha çok uzmanlaşırlar. Bu çerçevede sözlü çevirmen mesleki yeterlilik kıstaslarına uygun öğrencileri tespit etmek SÖBES sınavı ile karşılanabilir.

SÖBES'in özellikleri şunlardır:

1. SÖBES, sadece lisans seviyesindeki öğrencilere değil Hazırlık Sınıflarına da uygulanabilir.
2. Lisansta 2 aşamalı olarak 2. sınıf sonunda ve 4. sınıf sonunda uygulanabilir.
3. Amacı sadece sözlü çeviri dersi alabilecek öğrencileri seçmek değildir. Bunun yanı sıra, sözlü çevirmenlik mesleğine hazır olduğu düşünülen öğrencileri belirlemeyi de hedeflemektedir.
4. Diğer üniversitelerdeki sınavlardan farklı olarak "Rubrik Ölçeği" ile değerlendirilmektedir.
5. Hazırlık sınıflarında uygulanan sınav bölümü dinleme becerisi üzerinden sözlü çeviri eğitimine adapte olup olmadıklarını araştırmaktadır. Diğer üniversitelerin sınavlarında dinleme becerisi ön planda değildir.

2. SÖBES Sınavı Hazırlama ve Geliştirme Süreci

Bu araştırma süreci, sözlü çeviri becerileriyle yakından ilişkili olduğu varsayılan çeşitli beceri ve yeteneklere yönelik yeni testlerin geliştirilmesine odaklanmaktadır. Bu konuda ilginç bir araştırma daha önce SSLMIT (Scuola Superiore di Lingue Moderne Per Interpreti e Traduttori)– Tercümanlık ve Çeviri Çalışmaları Fakültesi Trieste, İtalya (Russo, 2014: 18; Pippa ve Russo, 2002; Russo ve Pippa, 2004) ve Prag'daki Çeviri Araştırmaları Enstitüsü'nde de gerçekleştirilmiştir. Tüm öğrenciler, ne olursa olsun kendi arzularına göre uzmanlaşmak için dördüncü ve beşinci yıl içinde çeviri veya çevirmenlik için üçüncü sınıfta üstten ders almalıdırlar. Bu derste, sözlü çeviri uzmanlığını takip etmek için öğrencilerin performansı temel alınmalıdır.

Eşzamanlı sözlü çeviri yeteneğini değerlendirmek için yukarıda adı geçen kurumun tasarladığı testler aşağıda verilmiştir. Bu testler aynı zamanda SÖBES çalışmasının tasarımı için ön bilgi niteliğindedir. Bu nedenle sadece örnek olarak gösterilmek istenmiştir.

1. Gölgeleme testi: Öğrenciler yabancı bir kısa konuşma dinlerler ve duyduklarını aynı anda sözlü olarak tekrarlarlar.
2. "Kişiselleştirilmiş" boşluk doldurma testi: Öğrenciler kısa bir metin parçasını dinlerler ve konuşmacı kendisi hakkında bazı temel ayrıntıları aktarır. Öğrenciler tekrarlanan yabancı dilde metni harfi harfine ve tüm kişisel bilgilerin yerini -isim, yaş, milliyet, vb. gibi kendileri hakkındaki bilgiler ile doldururlar.

3. Basit bir metnin ana diline yabancı dilden sözlü çeviri, yetenek testi için özel olarak tasarlanmıştır. Öğrenciler bu metin üzerinde andaş çeviri uygulaması yaparlar.
4. Yabancı bir dilden ana dile yorumlanması gereken özel bir metin tasarlanarak öğrenciler ardıl çeviri uygulaması yaparlar.

Yukarıda ifade edilenlerin dışında birden fazla yetenek testi uygulaması bulmak mümkündür. Her kurum ihtiyacına göre sorularını belirleyerek birtakım testler uygulamakta ve sözlü çevirmen adaylarını bu yol ile belirlemeye çalışmaktadır. Özellikle, üniversite öğrencilerinin gelecek planlamasında kolaylık sağlamak amacıyla önerilen SÖBES de bunlardan bir tanesidir. Ancak ihtiyaç analizi yapılarak soruların içeriği ve zorluk seviyesi öğrencilere göre belirlenmiştir.

SÖBES hazırlarken (planlanırken) aşağıdaki aşamalardan geçirilmiştir.

- 1) Sınavın amacının ve kapsamının belirlenmesi
- 2) Ölçülecek özelliklerin (davranışların) belirlenmesi
- 3) Belirtke tablosu hazırlama
- 4) Kullanılacak soru (madde) türünün ve sayısının belirlenmesi
- 5) Soruların yazılması (soru havuzunun oluşturulması)
- 6) Soruların (maddelerin) gözden geçirilmesi (redaksiyonu) ve seçilmesi
- 7) Soruların çoğaltmaya hazırlanması
- 8) Uygulama
- 9) Verilerin Yorumlanması

2.1. SÖBES amacının ve kapsamının belirlenmesi:

Bu sınav sözlü çevirmen adaylarını belirlemek amacıyla oluşturulmuş bir yetkinlik sınavıdır. Amacı, hazırlık sınıflarından başlayarak meslek seçimine kadar devam eden süreçte öğrencilerin sözlü çevirmenliğe yetkinliklerini ölçmektir. Bunun için, öncelikle;

- Hazırlık sınıfını başarı ile tamamlayan öğrencilerden sözlü çeviri derslerinde başarılı olabilecekleri seçmek amacıyla bir SÖBES sınavı,
- 2. Sınıfı tamamlayan öğrencilerden sözlü çevirmenliğe yetkin olan ve sözlü çevirmenlik alanında uzmanlık dersleri alması gereken öğrencilerin seçilmesi için bir SÖBES sınavı,
- 4. Sınıfı bitiren yani mezun olan öğrencilerden sözlü çevirmen vasfına sahip olan ya da sözlü çevirmenlik yapabilecek aday öğrencilerin belirlenmesi için SÖBES sınavı uygulanacaktır.

2.2. Sınav ile ölçülecek özelliklerin (davranışların) belirlenmesi:

Bu aşamada değerlendirmenin amacına ve türüne göre öğrencilere kazandırılmak istenen davranışlardan hangilerinin yoklanacağı ya da sınav kapsamına hangi davranışların alınacağı belirlenir. Bu aşama da belirtke tablosuyla gerçekleştirilebilir. Ölçülmesi önerilen davranışlar: Dilbilimsel yeti, kaynak söylemi aktarma yetisi, söylem bütünlüğünü koruma yetisi, edimbilimsel yeti, iletişim yetisi, mesaj aktarım yetisi, analitik yeti gibi bilişsel kapasite ile bağlantılı yetiler sıralanabilir.

Önerisinde bulunulan SÖBES sınavında bu tür yetiler genel olarak bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Ancak özelde, aşağıdaki belirtke tablosuna göre değerlendirme yapılmıştır.

2.3. Belirtke tablosu hazırlama:

Sınav kapsamının ve ölçülecek davranışların belirlenmesinde en etkili yol ya uzman görüşüne başvurmak ya da belirtke tablosu hazırlamaktır. Belirtke tablosu, bir sınavda öğrencinin hangi özelliğinin ölçüleceğini gösteren somut bir tablodur.

Tablo 2. SÖBES Belirtke Tablosu

Öğrenme Alanları	Alt Öğrenme Alanları	Kazanımlar
Dinleme ve Duyduğunu Anlama	Dilbilimsel ve Edimbilimsel Üretim	Derslerde gösterilen hedef dilde videoları anlayabilir ve alımlama için bilişsel yetilerini kullanabilir. Duyma, hafızada tutma, bağdaştırma, geri çağırma ve üretme gibi.
Düşünme ve Bellek	Hedef Dil ile Aktarım	Alımlama yaptığı ses dosyalarını ve videoları yabancı dil olan hedef dil ile en az A2 seviyesinde ifade edebilecek düzeyde aktarım deneyimine sahip olur.
Konuşma	Eş Zamanlı Aktarım Mesaj Aktarımı	Karşısındaki kişinin söylediklerini yabancı dilde aktarabilmek için bilişsel ipuçlarını kullanır. Zihinsel haritalama yaparak tüm cümleyi olmasa da mesajı ve genel çerçeveyi eş zamanlı olarak sözlü bir şekilde aktarabilir.
Devinişsel	Yazılı Metinden Sözlü Aktarım	Yazınsal metin, reklam, katalog, duyuru ya da afiş gibi yazılı metinlerdeki bildik adları, sözcükleri ve çok basit cümleleri anlar ve onları yabancı dilde jest, mimik, el ve kol hareketleriyle bağlama uygun aktarabilir.
Ardıl Sözlü çeviri	Hatırlama ve Sözlü İfade Etme	Verilen örnek ses dosyaları, videolar, metinler veya öğretim elemanının anlattıklarını dinler ve anında önemli bilgileri (adres, şehir adları, numaralar, kanunlar, gerekçeler gibi iletinin şemasını belirten etkenler) not tutma tekniğini kullanarak alımlar. Daha sonra bu notlardan yararlanarak yabancı dilde sözlü aktarım gerçekleştirebilir.

2.4. Kullanılacak soru (madde) türünün ve sayısının belirlenmesi:

Sınavın amacı, süresi, davranışların türü ve öğrencilerin seviye düzeyi dikkate alınarak sınavda hangi tür soruların sorulacağı ve soruların ne kadar olacağı hesaplanır. Belirtke tablosundaki konu ve davranışlar sınavda kullanılacak madde türleri konusunda fikir verir.

SÖBES, çoğunlukla duyduğunu anlama ve ifade etme üzerine odaklanmıştır. Testte sözlü çeviri sürecine hazırlık amacıyla öğrencilerden andaş ve ardıl çeviri yapmaları beklenmiştir. Seçilen sorulara göre öğrencilerden cevap istenmiş ve buna göre sonuçlar analiz edilmiştir. Testin toplam süresi 120 dakika civarındadır. Kişi başına testin puanlaması da toplamda aynı süreye denk gelmektedir. Testin zaman baskısı altında gerçekleştirilmesi ve öğrencilerin hazırbulunuşlukları dikkate alındığında cevapların puanlanması titizlik ve dikkat gerektirmektedir. Puanlama güvenilirliği için puanlayıcılar arası (interscorer) ve puanlayıcı içi (intrascorer) güvenilirlik kanıtları elde edilmiştir. Test tekrar test

yöntemiyle korelasyon hesaplanmıştır. Genel olarak güvenilirlik katsayılarının ortalamaları arasında neredeyse hiç fark bulunmamış ve anlamlılık (.10) seviyesinin altına inmemiştir.

Yapı geçerliği çalışmaları için, 45 adet Hazırlık sınıfları öğrencileri üzerinde pilot bir çalışma yürütülmüştür. Bu grubun medyan değeri kesme noktası alınarak, yüksek dinleme-anlama kabiliyetleri ve düşük dinleme-anlama kabiliyetleri ile öğrencilerin sözlü çeviriye hazırbulunuşluk seviyeleri karşılaştırılmıştır. Araştırmada hafızada tutma, sonuçları tahmin etme, andaş ve ardl çeviriye uygun alt testler uygulanmıştır. Testin farklı zamanlarda aynı gruba uygulanması kriter, yapı ve mevcut durum geçerliliği hakkında bilgi edinmeye olanak sağlamıştır. Bütün bu çok yönlü analizler orijinal testin geçerlik ve güvenilirliğini sağlamıştır.

Testin değerlendirme aşamasında Rubrik Ölçeği tercih edilmiş ve teste uygun bir ölçek oluşturulmuştur. Ek'te yer alan Rubrik Ölçeği ve Sözlü Çevirmen Belirleme Sınavı'ndaki kriterlere göre değerlendirme yapılmıştır. Öğrencilerin bu testten aldıkları puanlar 100 puan üzerinden hesaplanmış ve kriterler de bu ölçüde değerlendirilmiştir.

Araştırmada elde edilen veriler IBM SPSS 21 paket programı aracılığıyla istatistiki test ve analizler uygulanarak çözümlenmiştir. Ve çözümlenen veriler söz konusu istatistiksel test ve analizlerin bilimsel gerektirileri doğrultusunda değerlendirilerek raporlanmıştır. İki grup ortancası arasındaki farklılığın anlamlılığının ölçümü için Mann-Whitney U Testi; Bir gruba ait iki farklı dönemde elde edilmiş ortancalar arasındaki farklılığın anlamlılığının ölçümü için Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır (Kalaycı, 2010: 39).

2.5. SÖBES sınav içeriğinin belirlenmesi:

1. Dinleme testi: Türkçe dilinde bir metin 3 ya da 5 dk. sesli okunur. Bu sırada öğrenciler not alırlar. Daha sonra öğrenciden metni hedef dilde özetlemesi istenir ve öğrenciler metnin içeriğine göre soruları cevaplamaya hazırlanırlar. Bu test öğrencinin dinleme-anlama ve hedef dilde üretme yetisini ölçecektir. Çeviri esnasında sözlük kullanılmasına izin verilmiştir.

2. Boşluk doldurma testi: Öğrencilere belli kelimelerin boş bırakıldığı hedef dilde bir metin verilir. Öğrencilerin metni yüksek sesle okuması istenir ve hedef dilde boşlukları doldururlar. Daha sonra cevaplarının Türkçe diline çevrilmesi beklenir ve yine kelimelerin eş anlamları Türkçe dilinde söylenir. (5-10 dk.). Değerlendirme ölçütü olarak eş anlamlıların sayısı, sıraya koyma ve hız dikkate alınmaktadır. Bu soru türü öğrencilerin düşünme ve bellek becerilerine hitap etmektedir.

3. Hafıza ve hız testi: Öğrencilere 660 sözcükten oluşan trafik ve hareketlilik üzerine bir metni dinletilir. Kayıt hızı dakikada 100 kelimedir. Metnin toplam uzunluğu 9 dk. 40 sn dir. Trafik ve sağlıkla ilgili olan kelimeler öğrenciler tarafından söylenir. En çok kelimeyi söyleyebilen öğrenci andaş çeviri sürecinde en başarılı öğrenci demektir.

4. Gölgeleme testi: Hayali karakterin hayatı ve kariyerini anlatan kısa bir metin dinletilir. Öğrencilerden metni serbest olarak gölgelemeleri istenir. Sözlü olarak tekrar etmelerine gerek yoktur, ancak kendi hayatlarıyla da alakalı olan ortak bilgileri gölgeleme yaparlar. Daha sonra metninle alakalı soruları cevaplandırır. Öğrencilerin mesaj aktarım ve iletişim yetileri sınanır.

5. Stres testi: Öğrencilerden zaman baskısı altında metindeki eksik yerleri doldurmaları istenir. Süre 5 dk. civarındadır. Öğrencilerin analiz yeteneklerini kullanmaları hedeflenmektedir.

6. Röportaj: Öğrencilerin ya da çevirmen adaylarının hızlı düşünebilme, doğru kelime kullanımı, kendini ifade edebilme becerisi, düzgün bir diksiyon, konuşmacının coşkusu karşı tarafa aktarabilme (jest ve mimikler) ve çeviriyi konuşmacı ile aynı sürede bitirebilme yeteneğinin ortaya çıkarılabilmesi için adaylar ile güncel ve seviyelerine uygun bir konuda röportaj yapılır. Röportajın sonunda adayların belirtke tablosunda yer alan kazanımları sağlayıp sağlamadıkları analiz edilerek puanlama yapılır. Özellikle sözlü çeviri yetilerinin bütüncül tespiti için röportaj testi bu sınav için önemlidir.

2.6. Soruların (maddelerin) gözden geçirilmesi (redaksiyonu), seçilmesi ve dereceli puanlama anahtarının (Rubrik) hazırlanması:

Puanlama anahtarının (cetvelinin) hazırlanmasındaki amaç, sınavda yer alan her bir maddenin değerini belirlemektir. Puanlama anahtarı puanlayıcıdan puanlayıcıya, zamandan zamana değişiklik göstermez. Bu durum puanlama güvenilirliğinin yüksek olduğunun bir kanıtıdır. Puanlama güvenilirliği yüksek olan bir testin güvenilirliği de yüksek olur. Rubrik, sözlü çevirmen adayı öğrencilerin performansa dayalı durumunun belirlenmesinde öğretim elemanının kullanacağı bir ölçme aracı olmasının yanı sıra öğrencinin kendisini değerlendirebileceği bir araç olarak da düşünülebilir (Öztürk ve Güdek, 2016: 6).

Puanlama anahtarı oluşturulurken öğrencilerin çok farklı düzeylerde olduğu dikkate alınmış ve ölçme aracının temel kazanımları içermesine dikkat edilmiştir. Gözlemlenecek davranış sayısının mümkün olduğu kadar azaltılarak kullanışlı olması amaçlanmıştır.

Her ölçüt için 5 farklı başarı derecesi düşünülmüştür. Alan ve dil uzmanlarından görüş alınmış, uzmanlar 5 dereceyi ifade eden niteliklerin birbirine çok yakın olduğunu söylemiştir. Bu doğrultuda puanlama anahtarı 4 dereceli olarak yeniden hazırlanmıştır. Böylelikle, puanlama anahtarının hassasiyetini azaltıp güvenilirliğini arttıran bir değişikliğe gidilmiştir.

Deney ve kontrol gruplarının uygulama öncesi birbirlerine denk olup olmadıklarını ve dil düzeylerini saptamak amacıyla son olarak Diller İçin Avrupa Ortak Referans Çerçevesi B1 dil düzeyinde düşünme ve bellek becerileri, dinleme ve duyduğunu anlama becerileri, konuşma becerileri, duyuşsal ve devinsel becerileri ölçen rubrik ölçeği kontrol listesi öğrencilere verilmiştir.

Ölçütler 7 boyut altında ele alınmıştır. Tüm yetilerin toplamı 100 olacak şekilde puanlama yapılmıştır.

I. DİLBİLİMSEL YETİ (4*3.5)

- Hedef dilin dil bilgisine ve hecelemesine uyar.
- Kaynak dildeki bildiriye deyiş, anlam, işlev ve kültürel bakımdan en doğal biçimde aktarır.
- Kaynak bildirideki bütünlüğü hedef dil ile sağlayabilir ve tutarlılığı korur.
- Kaynak söylemin bağlamında sapmalar yaşanmasın diye hedef dilde uygun ifadeler yer verir.

II. KAYNAK SÖYLEMİ AKTARMA YETİSİ (4*3.5)

- Çeviride konuşmanın orijinal fikrini veya bilgisini doğru bir şekilde yorumlayabilir.
- Ana fikirler ve konuşmanın taslağını yorumlar.
- Çeviride pasif dil bilgisinin kaynak söylemi etkilemesine izin vermez.
- Çeviride kaynak söylemde olduğu gibi uygun üslup biçimleriyle oluşturduğu cümlelere yer verir.

III. SÖYLEM BÜTÜNLÜĞÜNÜ KORUMA YETİSİ (4*3.5)

- Çeviride kusursuz bir akış ve bütünlük sağlar.
- Uydurma ifadelere yer vermez.
- Orijinal konuşmanın mantığını açıkça ifade eder.
- Çeviride hataya yer vermemeye çalışır.

IV. EDİMBİLİMSEL YETİ (4*3.5)

- Hedef kitleye uygun kelime seçiminde başarılıdır.
- Kültürel ifadeleri ve söylemleri hedef kitleye uygun ifade edebilir.
- Konuşmanın söylemini ve hedef kitleyi ilgilendiren kaynak söz-eylemleri hedef dilde aktarabilir.
- Kaynak dil ile hedef dil arasındaki engelleri en aza indirgeyecek söylem unsurlarını belirleyebilir.

V. İLETİŞİM YETİSİ (4*3.5)

- Kaynak söyleme uygun diksiyon ve aksana sahiptir.
- Vücut dilini hedef kitleye göre düzenler ve kaynak söylemi aktarır.
- Ses kullanımı ve tonlamasında kaynak-hedef dil alıcısına dikkat ederek iletişimi sağlar.
- Kaynak ve hedef kitle arasında iletişimi güçlendirecek ortak dilsel ifadeleri kullanmaya özen gösterir.

VI. MESAJ AKTARIM YETİSİ (4*3.5)

- İçeriği bağlama uygun aktarır.
- Konuşmayı kelimesi kelimesine aktarmaz.
- Mesajın işlevine göre orijinal konuşmadan daha kısa veya uzun cümleler kurabilir.
- Bitişi cümlelerinde yorumlama kabiliyetini çeviri türüne göre belirler.

VII. SÖZLÜ ÇEVİRİ YETİSİ (4*4)

- Sözlü çeviri anında yaşanan sorunlara yaratıcı çözümler sunar.
- Kaynak söylemin aktarımında açık hatalardan sakınarak sözlü çeviriye uygun stratejiyi kullanır.
- Kaynak söylemle ilgili ön bilgi edinerek karşılaşacağı sorunları önceden analiz edebilir.
- Sözlü çeviri türlerine göre stratejiler belirleme ve ihtiyaç duyduğunda bu stratejileri kullanma yeteneğine sahiptir.

2.6.1. Dereceli Puanlama Anahtarının (Rubrik) Geçerliği

Dereceli puanlama anahtarının geçerliğinin sağlanması önemli bir aşamadır ve en çok kullanılan yöntemlerin "içerik, yapı ve dışsal geçerlik" yöntemlerinin olduğu bilinmektedir (Jonsson ve Svingby,

2007: 140). Dereceli puanlama anahtarının “içerik, yapı ve ölçüt” yönüyle denetlenmesi gerektiğini belirten Moskal ve Leydens (2000) bu denetlemeyi şöyle açıklamaktadır.

İçerik, değerlendirme ölçütlerinin konu dışı herhangi bir içeriği tanımlayıp tanımlamadığı; ölçütlerin tasarlanan içeriğin tüm yönlerini tanımlayıp tanımlamadığı; rubrikle değerlendirilecek etkinliğin tanımlanmamış herhangi bir içerik alanının olup olmadığı ile ilgilidir.

Yapı, amaçlanan yapının tüm önemli yönlerinin puanlama ölçütleriyle değerlendirilip değerlendirilmediği ve tüm değerlendirme ölçütlerinin ilgili yapıyla ilişkili olup olmadığıdır.

Ölçüt, puanlama ölçütlerinin, ilgili performansın ya da gelecekteki başarının unsurlarını nasıl yansıttığı; puanlama ölçütlerine yansıtılmayan ilişkili performansın herhangi bir yönünün olup olmadığı gibi durumlardır.

Bu araştırmada geliştirilen dereceli puanlama anahtarının geçerlik çalışmaları “içerik, yapı ve ölçüt” yönlerine dayalı olarak yapılmıştır.

Dereceli puanlama anahtarı, farklı bölümlerde görev yapan 2 si öğretim üyesi 1 i eğitim bilimleri uzmanı tarafından değerlendirilmiştir. Uzmanların 4.80 ortalama ile puanlama anahtarını geçerli bulduğu saptanmıştır.

Ölçme aracının yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla temel bileşenler analizi uygulanmış ve analiz sonucunda ölçme aracının tek bir temel yapıyı ölçtüğü tespit edilmiştir. Temel bileşenler analizi sonuçlarına dayanarak ölçme aracı ile amaçlanan viyolonsel performansının ölçülmesi temel boyutunun ölçülebildiği saptanmıştır. Ölçme aracının, sözlü çevirmen performansının ölçülmesine ilişkin varyansın % 74,45’ini açıkladığı saptanmıştır. Başka bir deyişle ölçme aracının her bir maddesi, içeriğin genel amacı olan sözlü çevirmen performansını ölçme amacına yüksek oranda hizmet etmektedir.

2.6.2. Dereceli Puanlama Anahtarının (Rubrik) Güvenirliği

Dereceli puanlama anahtarları için güvenilirlik, “değerlendirmeye tabi tutulan bir öğrencinin performansının her değerlendirişte ve her değerlendiren kişiden yine aynı puanı alması” olarak tanımlanmaktadır (Tuncel, 2011: 222). Rubriklerin güvenilirliğinin sağlanmasında puanlayıcılar arası uyumaya bakılmaktadır (Moskal ve Leydens, 2000; Simon ve Giroux, 2001).

12 öğrencinin sınav performansları incelenmiş ve 3 uzman tarafından puanlanmıştır. Dereceli puanlama anahtarının güvenilirliğini test etmek için veriler SPSS 17.0 istatistik paket programına aktarılarak kappaya katsayısına ve sınıf içi korelasyon katsayısına bakılmıştır. Sınıf içi korelasyon katsayısı 0,952 olarak hesaplanan değer 1’e yakın olması güvenirliliğin yüksek olduğunu göstermektedir. Aynı performansın farklı puanlayıcılar arasındaki korelasyon ilişkilerinin yüksek çıkması, ölçme aracının puanlayıcı güvenirliliği açısından daha sistemli, güvenilir ve kararlı olduğu biçiminde yorumlanabilir.

Dereceli puanlama anahtarında, puanlayıcılar arası uyumunun hesaplanmasında kullanılan yöntemlerden biri de Kappa katsayısıdır (Stoddart, Abrams, Gasper, ve Canaday, 2000). Bu amaçla araştırmada dereceli puanlama anahtarının güvenirliliğini saptamak amacıyla öğrenci performansları sekiz bağımsız puanlayıcı tarafından puanlanmıştır. Puanlama sonuçlarından Ağırlıklı Kappa (Weighted Kappa) analizleri yapılarak rubriğe ait güvenirlilik sonuçları elde edilmiştir (Şencan, 2005: 485).

2.7. Soruların çoğaltmaya hazırlanması:

Sınava alınmasına karar verilen soruların sınavda ya da sınav kâğıdında hangi sırada yer alacağı ve nasıl yazacağı belirlenir. Kolaydan zora olmalı, aynı konuyla ilgili sorular alt alta olmamalı, yazım hatası (kökte ve seçenekte) olmamalı, daktilo ya da bilgisayarla yazılmalı, harf büyüklüğü yaşa uygun olmalı, şekiller düzgün çizilmeli, sorular bölünüp diğer sayfaya geçmemeli, önemli/olumsuz kelimelerin altı çizilmeli.

SÖBES bir performans sınavı olduğu için karmaşık bilişsel becerileri, önemli ve ilginç öğrenme ürünleri üzerine odaklanmaktadır. Ölçülemeyecek becerileri içermemektedir. Sorular, zihinde inşa etmeye, deneme yapmaya, hipotezler kurmaya ve öğrencilerin kendilerini değerlendirmeleri için yönlendirici niteliktedir.

2.8. Uygulama:

Yöntem

Bir sınav geliştirme çalışması olan bu araştırmada, alanyazında sıklıkla önerilen (Tavsancıl, 2006; Tekindal, 2009; DeVellis, 2003) sınav geliştirme adımları izlenmiştir. Sınavın geçerlik ve güvenilirlik düzeyleri; açıklayıcı faktör analizi ve ortaya çıkan faktör yapısının doğrulanması amacıyla gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizi yoluyla test edilmiştir.

Katılımcılar

Çalışma grubunda yer alan öğrenciler evrenin içinde yer alan ve çalışmaya katılması uygun olan bireylerden oluşan bir örneklem seçme yoluna gidilen, amaçlı örnekleme yolu ile seçilmiştir. Bu tekniğe göre araştırmacı çalışması için gerekli olan hacimdeki örnekleme sağlamak için en kolay ulaşılabilir olan uygun profildeki denekler ile görüşerek veri toplar (Gürbüz ve Şahin, 2016). Çalışma grubundaki öğrenciler Deney Grubu 1’de 10, Deney Grubu 2’de 16 ve Kontrol Grubunda 19 olmak üzere toplam 45 Sakarya Üniversitesi Almanca Mütercim ve Tercümanlık öğrencisinden oluşmaktadır.

Araştırmanın çalışma grubunun özellikleri aşağıdaki tabloda kısaca özetlenmektedir:

Tablo 3: Katılımcıların Özellikleri

Yıllara Göre Özellikler			
Grup	Katılımcı	2015-2016	2017-2018
Deney Grubu I	10	Hazırlık	2.Sınıf
Deney Grubu II	16	2.Sınıf	4.Sınıf
Kontrol Grubu	19	2.Sınıf	3.Sınıf

İşlem süreci

Sınav geliştirme çalışmasına katılım gönüllülük esasına dayandırılmıştır. Bu temel ilkedен hareketle, öğrencilere araştırmanın amacı, sınavın yapısı, uygulama süreçleri, uygulama süresi, verilerin kullanım amaçları, gizlilik ve etik ilkeler konusunda ön bilgi verilmiş, araştırmaya katılımın gönüllülük esasına göre yapılacağı, istemeleri halinde sürecin herhangi bir aşamasında çalışmadan çekilebilecekleri ifade edilmiştir. Bu açıklamaların ardından, araştırmaya katılım göstermek isteyen öğrenciler belirlenmiş, her bir kur sınıfı için uygulama takvimi oluşturulmuş ve öğrenciler takvim konusunda bilgilendirilmişlerdir. Katılımcı öğrenci sayısı kadar çoğaltılan veri toplama aracı, planlanan gün ve

saatlerde öğrencilere uygulanmıştır. Veri toplama işlemi Nisan 2016'da başlamış ve Ocak 2018'de sona ermiştir.

Bulgular

Sözlü çevirmen adayları belirlemek amacıyla yeni bir sınav geliştirme çalışması ile öğrencilerden elde edilen verilerin faktör analizi için uygunluğu çeşitli kriterler dikkate alınarak kontrol edilmiştir. İlk olarak, alanyazındaki birçok kaynak (Comrey ve Lee, 1992; Field, 2000; Pallant, 2001; Tabachnick ve Fidell, 2001), 45 kişilik bir katılımcı sayısının bir sınav geliştirme çalışması için yeterli olduğunu ifade etmektedir. Örneklem büyüklüğünün faktörleştirmeye uygunluğu, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi kullanılarak belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda, hesaplanan KMO değeri .938'dir. Bu değer mükemmel kabul edilebilecek bir düzey, (Hutcheson ve Sofroniou, 1999; Leech, Barrett ve Morgan, 2005; Şencan, 2005) korelasyon yapılarının bütünlük olduğunu ve faktör analizinin güvenilir faktörler sunacağı (Pallant, 2001) anlamına gelmektedir.

Uyumsuz maddelerin sınav yapısından çıkarılması sürecinde de birçok ölçüt eş zamanlı olarak dikkate alınmıştır. Sınav sorularının binişiklik durumu ve faktör yük değerlerinin kabul düzeyini karşılama yeterlikleri değerlendirildiğinde, iki sorunun .40 kabul değerinin altında olduğu (8. ve 9. sorular); diğer soruların ise sarmallık göstermediği belirlenmiştir. Söz konusu maddelerin analiz dışında bırakılmasının ardından ölçekte yer alan maddelerin korelasyon değerlerinin .40 ile .68 arasında değişkenlik gösterdiğini görülmüştür ki bu durum ideal olarak değerlendirilmektedir (Pallant, 2001).

Puanlama

Öğrencilerin sözlü çeviri yeteneğine sahip olup olmadıklarını ya da bu alana yatkınlıklarını tespit etmek amacıyla uygulanan SÖBES sınavı ile gruplara ön test, son test ve kalıcılık testi yapılarak karşılaştırmalı ölçümler gerçekleştirilmiştir. Bu uygulama hedef dil fark etmeksizin farklı dillerdeki Mütercim ve Tercümanlık bölümlerine uygulanabilir. Bu çalışmada örneklem grubu Almanca Mütercim ve Tercümanlık olduğundan Almanca dilinde SÖBES uygulanmıştır.

Deney grupları oluşturulurken öğrencilerin hazırlık eğitimi almış olmalarına dikkat edilmiştir. SÖBES'in ilk aşaması hazırlıkta geliştirilen dinleme becerisindeki başarının sözlü çeviri yeteneğine etki edip etmeyeceğini ortaya çıkarmak olduğundan grupların bu özellikte olması ön şarttır.

Kontrol gruplarındaki öğrenciler ise yurtdışından gelmiş, anadili Almanca olan ya da birkaç sene Almanya'da yaşamış öğrencilerdir. Bu öğrencilerin hedef dile hâkimiyetinin Türkiye'de Almanca öğrenen öğrencilere göre daha iyi olduğu varsayılmaktadır. Bu nedenle kontrol grubundaki öğrenciler anadili Almanca olanlardır. Hazırlık eğitimi almış öğrenciler ile anadili Almanca olan öğrencilerin sözlü çeviri yeteneği kazanımı açısından karşılaştırılması yapılmıştır.

Tablo 4: SÖBES 2015-2016 Ön Test Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Sözlü Çevirmen Yetileri	Deney Grubu 1		Deney Grubu 2		Kontrol Grubu	
	Ort.	Başarı %	Ort.	Başarı %	Ort.	Başarı %
<i>Dilbilimsel Yeti</i>	6.5	46%	7.4	53%	7.2	51%
<i>Kaynak Söylemi Aktarma Yetisi</i>	7.0	50%	8.1	51%	6.7	48%
<i>Söylem Bütünlüğünü Koruma Yetisi</i>	7.0	50%	6.8	48%	6.9	49%
<i>Edimbilimsel Yeti</i>	5.6	33%	6.8	48%	6.4	45%

<i>İletişim Yetisi</i>	8.2	59%	8.8	63%	8.5	61%
<i>Mesaj Aktarım Yetisi</i>	7.0	50%	7.7	55%	7.2	51%
<i>Sözlü Çeviri Yetisi</i>	9.0	56%	8.8	55%	9.8	61%
Genel Toplam	50.3	50%	54.3	54%	52.6	53%

Tablo 4'te yer alan başarı oranları incelendiğinde çalışma başlangıcında hazırlık sınıfı, hazırlık eğitimi almış 2. sınıf ve anadili Almanca olan 2. sınıf öğrencilerinin 2015-2016 Bahar Döneminde ölçülen sözlü çevirmen yetileri ve genel toplam puanlarına ilişkin başarı yüzdeleri incelenmiştir. Bunun sonucunda öğrencilerin orta düzeyde başarılı oldukları belirlenmiştir.

Tablo 5: SÖBES 2017-2018 Son Test Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Sözlü Çevirmen Yetileri	Deney Grubu 1		Deney Grubu 2		Kontrol Grubu	
	<i>Ort.</i>	<i>Başarı %</i>	<i>Ort.</i>	<i>Başarı %</i>	<i>Ort.</i>	<i>Başarı %</i>
<i>Dilbilimsel Yeti</i>	10.6	70%	10.7	77%	9.9	71%
<i>Kaynak Söylemi Aktarma Yetisi</i>	9.8	70%	10.0	71%	9.3	66%
<i>Söylem Bütünlüğünü Koruma Yetisi</i>	9.8	70%	10.1	72%	9.5	68%
<i>Edimbilimsel Yeti</i>	8.4	60%	10.6	70%	9.1	65%
<i>İletişim Yetisi</i>	10.7	76%	10.9	78%	10.9	78%
<i>Mesaj Aktarım Yetisi</i>	11.2	80%	10.5	75%	9.6	68%
<i>Sözlü Çeviri Yetisi</i>	13.0	81%	12.8	80%	12.7	80%
Genel Toplam	73.5	74%	75.6	76%	71.0	71%

Tablo 5'te yer alan başarı oranları incelendiğinde çalışma sonunda 2. sınıf, hazırlık eğitimi almış 4. sınıf ve anadili Almanca olan 4. sınıf öğrencilerinin 2017-2018 Bahar Döneminde ölçülen sözlü çevirmen yetileri ve genel toplam puanlarına ilişkin başarı yüzdeleri incelendiğinde, öğrencilerin iyi düzeyde başarılı oldukları belirlenmiştir.

Öğrencilerin genel başarı puanları ve sözlü çeviri dersine karşı olan tutumları arasındaki paralellik, sözlü çeviriyi yapabilme yetkinliğine sahip olabileceklerini göstermektedir.

Tablo 6: SÖBES Ön Test Puanlarının Hazırlık Eğitimi Almış ve Anadili Almanca Olan Öğrenciler Arasında Farklaşmasına İlişkin Sonuçlar

Sözlü Çevirmen Yetileri	<i>Sınıf</i>	<i>N</i>	<i>Sıra Ortalaması</i>	<i>Sıra Toplamı</i>	<i>U</i>	<i>P</i>
<i>Dilbilimsel Yeti</i>	Hazırlık Eğitimi Almış 2. Sınıf	16	18.63	298.00	142.000	.735
	Anadili Almanca Olan 2. Sınıf	19	17.47	332.00		
<i>Kaynak Söylemi Aktarma Yetisi</i>	Hazırlık Eğitimi Almış 2. Sınıf	16	18.94	303.00	137.000	.603
	Anadili Almanca Olan 2. Sınıf	19	17.21	327.00		
<i>Söylem Bütünlüğünü Koruma Yetisi</i>	Hazırlık Eğitimi Almış 2. Sınıf	16	18.06	289.00	151.000	.972
	Anadili Almanca Olan 2. Sınıf	19	17.95	341.00		
<i>Edimbilimsel Yeti</i>	Hazırlık Eğitimi Almış 2. Sınıf	16	18.97	303.50	136.500	.584

	Anadili Almanca Olan 2. Sınıf 19	17.18	326.50		
İletişim Yetisi	Hazırlık Eğitimi Almış 2. Sınıf 16	19.22	307.50	132.500	.471
	Anadili Almanca Olan 2. Sınıf 19	16.97	322.50		
Mesaj Aktarım Yetisi	Hazırlık Eğitimi Almış 2. Sınıf 16	19.06	305.00	135.000	.556
	Anadili Almanca Olan 2. Sınıf 19	17.11	325.00		
Sözlü Çeviri Yetisi	Hazırlık Eğitimi Almış 2. Sınıf 16	16.09	257.50	121.500	.300
	Anadili Almanca Olan 2. Sınıf 19	19.61	372.50		
Genel Toplam	Hazırlık Eğitimi Almış 2. Sınıf 16	18.69	299.00	141.000	.715
	Anadili Almanca Olan 2. Sınıf 19	17.42	331.00		

Tablo 6'da yer alan bilgilere göre; hazırlık eğitimi almış öğrencilerin ve anadili Almanca olan öğrencilerin rubrik ölçeği ile 2. sınıfın sonunda ölçülen ön test sözlü çevirmen yetileri ve genel toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p > .05$).

Tablo 7: SÖBES Son Test Puanlarının Hazırlık Eğitimi Almış ve Anadili Almanca Olan Öğrenciler Arasında Farklaşmasına İlişkin Sonuçlar

Sözlü Çevirmen Yetileri	Sınıf	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Dilbilimsel Yeti	Hazırlık Eğitimi Almış 2. Sınıf 16	16	20.03	320.50	119.500	.251
	Anadili Almanca Olan 2. Sınıf 19	19	16.29	309.50		
Kaynak Söylemi Aktarma Yetisi	Hazırlık Eğitimi Almış 2. Sınıf 16	16	19.72	315.50	124.500	.330
	Anadili Almanca Olan 2. Sınıf 19	19	16.55	314.50		
Söylem Bütünlüğünü Koruma Yetisi	Hazırlık Eğitimi Almış 2. Sınıf 16	16	18.88	302.00	138.000	.614
	Anadili Almanca Olan 2. Sınıf 19	19	17.26	328.00		
Edimbilimsel Yeti	Hazırlık Eğitimi Almış 2. Sınıf 16	16	18.75	300.00	140.000	.666
	Anadili Almanca Olan 2. Sınıf 19	19	17.37	330.00		
İletişim Yetisi	Hazırlık Eğitimi Almış 2. Sınıf 16	16	18.38	294.00	146.000	.785
	Anadili Almanca Olan 2. Sınıf 19	19	17.68	336.00		
Mesaj Aktarım Yetisi	Hazırlık Eğitimi Almış 2. Sınıf 16	16	19.56	313.00	127.000	.376
	Anadili Almanca Olan 2. Sınıf 19	19	16.68	317.00		
Sözlü Çeviri Yetisi	Hazırlık Eğitimi Almış 2. Sınıf 16	16	17.38	278.00	142.000	.724
	Anadili Almanca Olan 2. Sınıf 19	19	18.53	352.00		
Genel Toplam	Hazırlık Eğitimi Almış 2. Sınıf 16	16	19.31	309.00	131.000	.486
	Anadili Almanca Olan 2. Sınıf 19	19	16.89	321.00		

Tablo 7'de yer alan bilgilere göre; hazırlık eğitimi almış öğrencilerin ve anadili Almanca olan öğrencilerin rubrik ölçeği ile 4. sınıfın sonunda ölçülen ön test sözlü çevirmen yetileri ve genel toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p > .05$).

2.9. Verilerin yorumlanması:

Çalışma başlangıcında

- hazırlık sınıfı, hazırlık eğitimi almış 2. sınıf ve Anadili Almanca olan 2. sınıf öğrencilerinin 2015-2016 Bahar Döneminde ölçülen sözlü çevirmenler için önerilen yetiler ve genel toplam puanlarına ilişkin başarı yüzdeleri incelendiğinde, öğrencilerin orta düzeyde başarılı oldukları,
- çalışma sonunda ise, 2017-2018 Bahar Döneminde ölçülen başarı yüzdeleri incelendiğinde, öğrencilerin iyi düzeyde başarılı oldukları belirlenmiştir. Bu durum sözlü çeviri yetenekleri açısından bir gelişme yaşandığı ve sözlü çeviri derslerinin bu başarıda etkili olduğunu göstermektedir.

Bunlardan başka, verilere bakıldığında hazırlık eğitimi almış öğrencilerin ve anadili Almanca olan öğrencilerin rubrik ölçüğü ile 2. sınıfın sonunda ölçülen ön test ve son test sözlü çevirmenler için önerilen yetiler ve genel toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülecektir.

Bu çalışmada seçilen öğrenciler Almancayı ya sonradan iyi derecede öğrenmiş ya da Almanca konuşulan ülkelerde yaşamış bireylerden oluşmaktadır. Öğrencilerin bu şekilde demografik özelliklere sahip olmasının sebebi, sözlü çevirinin hedef dilde hâkimiyeti ve bilişsel açıdan hazır olma halini gerektirmesinden kaynaklanmaktadır. Yapılan SÖBES uygulaması ile deney ve kontrol grupları arasında sözlü çevirmen yetileri ve genel toplam puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir değişim olmadığı belirlenmiştir. Böylece,

- 2. sınıf seviyesine kadar verilen sözlü çeviri eğitimine giriş derslerinin (Sözlü Anlatım I, II) öğrencilerin sözlü çevirmen becerileri üzerinde ve
- hazırlık eğitiminin öğrencilerin sözlü çeviri yeteneklerini kazanabilme ve geliştirebilme açısından olumlu yönde etkili olduğu söylenebilir.

Sonuç

Sözlü çevirmen adayının bilişsel yetkinlik kazanabilmesi, zihinsel süreçlerini etkin çalıştırmasına, analitik yeteneklerini geliştirmesine, farklı bakış açılarında düşünebilme fonksiyonunu güçlendirmesine ve mesleki açıdan performansını sürdürülebilir şekilde arttırmasına bağlıdır. Bu yetkinliği kazanabilmek, eğitimin en başından meslek hayatına kadar sözlü çevirmen adaylarının kapasitelerinin ve yeteneklerinin bilincinde olarak eğitim almaları ve meslekte uzmanlaşmaları ile sağlanabilir. SÖBES, bu durumlar için öğrenciler arasında seçme, gruplandırma ve yeteneği geliştirme yöntemlerini kullanmaya imkân tanıyabilir. Bu nedenle SÖBES'in diğer yetkinlik sınavlarından farkı çok iyi anlaşılmalıdır.

SÖBES sınavı ile neler yapılabilir?

- 1.) Öğrenciler arasında niteliksel grup oluşturma,
- 2.) Öğrencilerin bilişsel farkındalıklarını arttırmalarına ve öz değerlendirme yapabilmelerine imkân tanıma,
- 3.) Bir alanda uzmanlaşabilmeleri için yol gösterici olma,
- 4.) Meslek seçiminde karar verme aşamasında fikir verme,

- 5.) Birçok açıdan sözlü çeviride bilişsel alanı etkinleştirebilme ve böylece hem anadil hem de yabancı dil ile sözlü çeviri alıştırmaları yapılması sonucunda öğrencilerin tetikleme hızında artış sağlayabilme,
- 6.) Andaş ve ardıl dinleme ve konuşma becerilerindeki gelişmeyi gözlemleyebilme,
- 7.) Eski bilgileri tetikleyebilme, yani zaman kısıtlaması altında geri çağırabilme,
- 8.) Gürültülü ortamlarda dikkati odaklayabilme, rahatsız edici çevresel faktörleri dikkate almadan gölgeleme yapabilme,
- 9.) Sözlü çevirinin zaman, konu, mekân ve hedef kitle unsurlarını dikkate alarak psikolojik hazırbulunuşluk kazanabilme,
- 10.) Belek kapasitesinde artış sağlayabilme ve bunun sonucunda zihinsel açıdan üstünlük elde edebilme şeklinde sıralanabilecek birçok yetenek tespit edilebilir ve SÖBES sınavı ile elde edilen sonuçlar gözlemlenerek geliştirilmesi yolunda adımlar atılabilir.

Bu çalışmada, bir sınav önerisi olarak sunulan SÖBES ile sadece öğrenciler değil, öğretim elemanları da öğrenme ortamının kalitesini arttırmak, belli sayıda öğrenci ile verimli ders işleme ve bu sayede sözlü çeviri uygulamalarında çok yönlü çalışabilme fırsatını yakalayabilirler. Nitelikleri önceden belirlenen öğrenciler belli bir seviyede sözlü çeviri yeteneğine hâkim olacaklarından daha bütüncül bir eğitim ile yeteneklerini geliştirebileceklerdir. Bu açıdan bakıldığında SÖBES, bilişsel ve psikolojik hazırbulunuşluğu tespit ederken öğrencilerin kapasitelerindeki gelişmelerini ortaya çıkarmaya da yarayabilecek üç aşamalı ve sistemli bir uygulamadır. Bu nedenle SÖBES ile sözlü çevirmen adaylarının bilişsel gelişmelerini incelerken çevirmenlik performanslarının iyileştirilmesi yönünde yol gösterici olabileceği söylenebilir.

O halde, “Sözlü çeviride çevirmenin bilişsel yeterliliği ya da bilişsel gelişimi gerekli midir?” Bu çalışmada değinildiği üzere, tüm sözlü çeviri türlerinin temelinde yatan dinleme becerisidir. Bu nedenle, dinleme gibi diğer tüm sözlü çeviri kazanımlarını düşünürsek hepsinin bilişsel bir eylem olduğunu görebiliriz. Aslında sözlü çeviri matematiksel bir süreçtir. Sürekli eski bilgiyi yenisiyle, yeni bilgiyi durum ve mekân bilgisiyle, hedef dilsel özellikleri kaynak dilsel özelliklerle uyumlu hale getirmeye çalışan bir işlemler gibi çalışır. Bu işlemcinin zihinsel, fiziksel ve psikolojik hazırbulunuşluğu sözlü çeviri için ne kadar elzem ise bunlarla ilintili sözlü çeviri yetilerinin iyileştirilmesi de o kadar elzemdir. İşte bu aşamada SÖBES devreye girer. Hem ön analiz ile yetenek tespiti yapar, hem de sınıflandırma yaparak özel bireylerin yeteneklerinde iyileştirme sağlayabilir. Kısacası, sözlü çevirmenliğe adım atmada SÖBES uygulamasının yardımcı olabilecek nitelikte olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada geliştirilen sınav kullanılarak, öğrencilerin sözlü çeviride dinleme kaygısı ve diğer çevirmen yetersizlikleri konusundaki var olan durumları belirlenebilir. Öte yandan, kaygıyı yaratan kaynaklar tespit edilerek, yaşanan sorunların çözümlenmesi amacıyla iyileştirici önlemler alınabilir. SÖBES, sözlü çevirmenlik kaygısının farklı değişkenler yönüyle analizini konu edinecek araştırmalar için işlevsel seçenekler sunabilir.

Son olarak, bu araştırmadaki sınav geliştirme çalışması, bir devlet üniversitesinin Mütercim ve Tercümanlık Bölümünde Almanca hazırlık sınıflarında öğrenimlerinin son aylarına gelen öğrencilerden ve 2. ve 4. sınıf lisans öğrencilerinden elde edilen verilere dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Farklı yaş gruplarında, farklı eğitim düzeylerinde ve farklı okul türlerinde öğrenim gören öğrencilerin katılımıyla

gerçekleştirilecek ileri araştırmalar yoluyla, sınavın farklı örneklemeler için uygunluğu, geçerlik güvenilirlik değerleri ve faktör yapısı test edilebilir.

Kaynakça

- Bloom, B. S. (1995). Taxonomy of Educational Objectives: Cognitive domain. *New York: McKay*, 1, 20-24.
- Comrey, A. ve Lee, H. (1992). A First Course in Factor Analysis (2. Basım). Lawrence Earlbaum Associates. *Publishers: Hillsdale, New Jersey*.
- DeVellis, R. F. (2003), Scale Development: Theory and Applications, *Thousand Oaks, CA: Sage*
- Doğan, A. (2003). Sözlü Çeviri. Çalışmaları ve Uygulamaları. Ankara: *Hacettepe Doktorlar Yayınevi*.
- Field, J. (2000). Lifelong Learning and The New Educational Order. United Kingdom UK: *Trentham Books*.
- Göktaş, N. (2014). Yorumlayıcı Çeviri Kuramı'ndan Çeviri Eğitime: Yorumlayıcı Çeviri Yöntemi. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 2(2), 46-60.
- Hutcheson, G. D. ve Sofroniou, N. (1999). The Multivariate Social Scientist: Introductory statistics using generalized linear models. Sage.
- Jonsson, A. ve Svingby, G. (2007). The Use of Scoring Rubrics: Reliability, validity and educational consequences. *Educational research review*, 2(2), 130-144.
- Kalaycı, Ş. (2010). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri (5. Sayı). Ankara, Turkey: *Asil Yayın Dağıtım*.
- Leech, N. L., Barrett, K. C., ve Morgan, G. A. (2005). SPSS for Intermediate Statistics: Use and interpretation. USA: *Psychology Press*.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2009). Yurt Dışında Yaşayan Türk Çocukları İçin Türkçe ve Türk Kültürü Öğretimi Programı (1-10. Sınıflar), *Ankara: Devlet Kitapları Basımevi*.
- Moskal, B. M. ve Leydens, J. A. (2000). Scoring Rubric Development: Validity and reliability. *Practical Assessment, Research, and Evaluation*, 7(1), 10.
- Öztürk, D. ve Güdek, B. (2016). Viyolonsel Performans Değerlendirmesine Yönelik Dereceli Puanlama Anahtarının (Rubrik) Geliştirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 31-50.
- Pallant, J. (2001). SPSS Survival Guide: A step by step guide to data analysis using SPSS. *Australia: Allen & Unwin*.
- Pippa, S. ve Russo, M. (2002). Aptitude and Conference Interpretation: A proposal for a testing methodology based on paraphrase. In *Interpreting in the 21st Century*. John Benjamins. 245-256.
- Russo, M. (2014). Aptitude Testing Over The Years. *Aptitude for Interpreting*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins, 7-31.
- Schunk, D. H. ve Pajares, F. (2009). Self-Efficacy Theory. *Handbook of motivation at school*, 35-53.
- Simon, M. ve Forgette-Giroux, R. (2000). A Rubric for Scoring Postsecondary Academic Skills. *Practical Assessment, Research, and Evaluation*, Pearson Yayınları. 7(1), 18.

-
- Şencan, H. (2005). Güvenilirlik ve Geçerlilik, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2001). Multiple Regression. *Using multivariate statistics*, 3, 709-811.
- Tavşancıl, E. (2006). Ölçme İle İlgili Temel Kavramlar. *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*, 3, 17-19.
- Tekindal, S. (2009). Okullarda Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Tuncel, G. (2011). Sosyal Bilgiler Dersinde Rubriklerin Etkili Kullanımı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 23, 213-23
- Ünal, M. ve Özdemir, M. Ç. (2008). Eğitim Fakültelerinde Ortak Ders Olarak Okutulan Yabancı Dil Derslerinde Öğrencilerin Bilişsel Hazırbulunuşluk Düzeylerinin Akademik Başarıya Etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 9(1), 13-22.